EU-regeln som förbjuder "Copyfraud" på kulturarv

Den absolut viktigaste förändringen i svensk och europeisk lagstiftning är **Artikel 14 i EU:s DSM-direktiv** (Digital Single Market), som nyligen har förts över till den svenska upphovsrätts lagen.

Det har dock sedan länge redan varit olagligt att hävda upphovsrätt på något man inte har och det är detta som är kärnan i lagstiftningen. Att den artikel 14 som tagits fram för skanning (kopior) beror till stor del på att museer, bild-arkiv, hembygdsföreningar, osv. har svårt att förstå, eller inte vill förstå att de också måste följa lagstiftningen, som alla andra.

Lagen slår fast följande:

- **Ingen ny upphovsrätt vid skanning**: När den ekonomiska upphovs-rätten för ett bildverk (eller en fotografisk bild) har löpt ut, blir bilden en del av det fria kulturarvet – public domain.
  Gäller naturligtvis också vid konventionell av fotografering, det vi kallar reproduktioner, dvs. en kopia av en annan människas verk.
- **Förbud mot nya spärrar**: Det material som skapas vid en ren digital-isering, vid av fotografering eller skanning av ett sådant gammalt verk får **inte** ges något nytt upphovsrättsligt skydd.
- **Undantag**: Endast om skanningen i sig är ett helt unikt, konstnärligt och självständigt skapande (vilket en ren teknisk reproduktion aldrig är) kan det få skydd.
  Den här typen av ”unika konstnärliga skanningar” är i praktiken näst intill omöjliga att få till.

Det betyder att när museer, bildarkiv, föreningar, etc. påstår att de har "upphovsrätt" till en skannad bild (*där upphovsrätten gått ut*) från t. ex.1800-talet, bryter de direkt mot lagens syfte och principer.

Och naturligtvis får man på inga villkor sätta ut ”egna licenser” på fotografier eller annat som där upphovsrätten fortfarande finns kvar.

Mycket av dessa regler är så naturliga i sig att man knappast ens borde lägga ner energi på att ta fram dem. Utan någon som helst branschkunskap borde det säga sig själv att man inte hävdar upphovsrätt på något man inte har rätt till.

Fred Lundberg (yrkesfotograf) Tel: 0708 660 668 E-post: fred@gammalstorp.se

Kommentarer

Har studerat detta fenomen i 10 år och att det finns mycket okunskap om upphovsrätt och hur man ”licensierar” är det inget tvivel om.

MEN – det är heller ingen tvekan om att museer, kommunala bildarkiv, hembygdsföreningen, etc. fullt medvetet sätter ut felaktiga upphovsrättsliga symboler och licenser! Varför?

Det finns ett par förklaringar.

En förklaring är att man vill tjäna pengar på att sälja kopior av de fotografier som man har fysisk, vilket INTE betyder att man har någon som helst upphovsrätt. Man har hel enkelt bara fysiskt ett antal fotografier i sin ägo – inget annat!

Alla har sin fulla rätt att ta betalt för kopior av andras fotografier där upphovsrätten gått ut. Man kan ta betalt för skanningsarbetet, emballage, packning, portokostnader, andra ”hitte-på” avgifter, osv. Men man kan ALDRIG hävda att man har upphovsrätten och att det är därför kunden skall betala! Genom bara att ha satt ut en falsk och felaktig ”licensiering” har man redan där fuskat och börjat vilseleda allmänheten.

I så fall gör man sig skyldig till det som kallas copyfraud, I Sverige går det under bedrägligt beteende enligt brottsbalken §9.

En annan förklaring som jag stött på är att man helt enkelt vill vara ”lite märkvärdig” och att man vill framhäva sig själv genom att ”licensiera” och där påtala att ingen annan får använda fotot? Man har ett ”ego” och övertro på vad man egentligen får lov att göra.

Efter 10 års studier är jag väldigt förvånad över hur extremt dåliga baskunskaper det finns i ”kulturbranschen”. Sedan spelar det nästan ingen roll om det är ett litet obetydligt landsortsmuseum eller ett etablerat nationellt museum i de ”finare” familjerna.
Kunskaperna är ytterst dåliga på många ställen och efterlevnaden för de som vet, men inte bryr sig är lika dålig.
På min direkta fråga till en del av de aktörer jag studerat och fortsätter att följa – ”varför fuskar ni med licensieringarna, när ni nu vet att det är både fel och mot lagstiftningen”? Har aldrig fått något ordentligt svar. Är uppenbart en ”företagskultur i branschen” att man måste hävda att det är ”mitt”.

Fred Lundberg (yrkesfotograf) Tel: 0708 660 668 E-post: fred@gammalstorp.se